

GENERALDIREKTØREN

Maria Rørbye Rønn

DR Byen
Emil Holms Kanal 20
DK - 0999 København C
T +45 3520 3040
www.dr.dk

6. maj 2019

Kære

Du har den 20. marts 2019 klaget over dokumentaren 'Leaving Neverland' på DR2. Efter at redaktionen afviste din kritik, har du klaget videre til lytternes og seernes redaktør. Han har nu gennemgået sagen og lavet en indstilling til min afgørelse.

Jeg fremsender hermed indstillingen, hvis konklusion jeg har valgt at følge.

Med venlig hilsen

Maria Rørbye Rønn
Generaldirektør

Kopi: Journalen

Etikchef Anja Lundberg Andersen
Underdirektør Frank Serup Laybourn
Redaktør Anders Bruus, DR Medier
Direktør Henriette Marienlund, DR Medier

Resumé

DR viste den 8. marts 2019 dokumentaren 'Leaving Neverland'. En seer har klaget over, at hun mener, at det strider mod DR's etik og de vejledende regler for god presseskik at vise filmen, som hun finder ensidig og utroværdig.

DR får ikke kritik for at vise 'Leaving Neverland'. Det er desuden korrekt, når det fastslås, at DR ikke – jf. DR's etiske retningslinjer, kan gøres ansvarlig for en produktion, som DR ikke har haft redaktionel indflydelse på. DR besluttede at vise 'Leaving Neverland', fordi DR mener, at det er en vigtig film om et alvorligt emne, der rækker videre end den konkrete sag, og derfor har væsentlig samfundsmæssig relevans for de danske seere.

De vejledende regler for god presseskik jf. medieansvarsloven gælder imidlertid også, når DR bringer et indkøbt program, som DR, af rettighedsmæssige årsager, ikke har redaktionel indflydelse på. Klager har derfor ret i, at der, jf. disse, burde have sket forelæggelse for Michael Jacksons efterladte. Klager får delvist medhold.

Gennemgang af sagen

Klager (herefter Klager) henvender sig til DR den 21. februar 2019, inden filmen 'Leaving Neverland' har været vist. I klagen skriver hun:

"Jeg vil gerne indgive en officiel klage over dokumentarfilmen "Leaving Neverland", der er sat til at blive sendt på DR den 8. marts.

Jeg var både overrasket og meget skuffet over at opdage, at en sådan skamfuld, utroværdig og ensidig dokumentar er blevet valgt af en kanal, som jeg altid har betragtet som både seriøs og informativ.

Jeg vil gerne have en personlig forklaring på, hvordan I kan retfærdiggøre denne form for programmering velvidende, at Michael Jackson har tre nulevende børn og i øvrigt blev frifundet i samtlige anklager? Jeg havde fejlagtigt troet på, at den konstante dehumanisering af Michael Jackson i medierne ville ophøre ved hans død for 10 år siden; i stedet er jeg forfærdet over at opdage, at selv de mere respekterede kanaler hopper med på sensationsbølgen for at udnytte en karakter, der helt sikkert fortjener en vis respekt. Hertil kommer, at jeg gerne vil udtrykke afsky over jeres manglende indsigt og research. Det tog mig blot 5 minutter at finde frem til sagens kerne. Jeg kunne remse op, hvad jeg fandt frem til; men mener det er jeres job som nyhedsformidlere, at undersøge om der er hold i sagen.

Vejledende regler for god presseskik:

Korrekte meddelelser

- 1. Det er mediernes opgave at bringe korrekt og hurtig information. Så langt det er muligt, bør det kontrolleres, om de oplysninger, der gives eller gengives, er korrekte.*
- 2. Kritik bør udvises over for nyhedskilderne, i særdeleshed når dissens udsagn kan være farvet af personlig interesse eller skadevoldende hensigt.*
- 3. Oplysninger, som kan være skadelige, krænkende eller virke agtelsesforringende for nogen, skal efterprøves i særlig grad, inden de bringes, først og fremmest ved forelæggelse for den pågældende. Forelæggelse bør ske således, at der gives den adspurgte rimelig tid til at svare.*

4. Angreb og svar bør, hvor det er rimeligt, bringes i sammenhæng og på samme måde. Dette gælder i særlig grad krænkende eller skadelige udsagn.

5. Det skal gøres klart, hvad der er faktiske oplysninger, og hvad der er kommentarer.

Jeg føler personligt, at det er en krænkelse for både menneskerettigheder og værdighed, at en afdød, der ikke længere kan forsvare sig, anklages for åben skærm, uden at der stilles kritiske spørgsmål eller kommentarer. Dette har aldrig før været set for nogen anden berømt, og bør ikke på nogen måde ses nu. Dokumentaren tjener, efter min mening, ikke noget videnskabeligt eller uddannelsesmæssigt formål. I virkeligheden kan jeg ikke se nogen værdi, bortset fra sensationisme og vurderinger, der fodrer offentlighedens nysgerrighed.

Den offentlige debat, jeg har set over sagen, tyder på, at jeg ikke er alene i min vrede. Derfor beder jeg jer om at genoverveje udsendelsen af denne dokumentar."

Den 13. marts 2019 – fem dage efter, at DR har vist 'Leaving Neverland' - svarer DR-redaktør Anders Bruus Klager:

"Tak for din henvendelse og kommentarer til dokumentarfilmen "Leaving Neverland".

Det er en dokumentarfilm om to unge drenge, der nu står frem og fortæller deres historie om, hvordan de er blevet udsat for seksuelt misbrug. Det er en væsentlig film, der lader dem og deres familier komme til orde om et alvorligt emne, der rækker langt videre end den konkrete sag. DR har indkøbt denne dokumentar, lavet af en prisvindende instruktør, netop af den grund.

Seerne vil selv kunne bedømme de to medvirkendes vidnesbyrd i filmen og filmen har ikke som mål at afsige dom over nogen. Filmen indeholder optagelser af Michael Jacksons egen afvisning i forbindelse med retssagerne og de private søgsmål. Filmen omhandler også den rolle, de to medvirkende havde i den forbindelse. Dette belyses fra flere sider.

Det er voldsomt for pårørende, når nogen står frem og fortæller en så alvorlig historie om en af deres nærmeste, som det er tilfældet her. Dokumentaren omhandler ikke MJ's pårørende og det har været vurderingen at historiens væsentlighed og dermed offentliggørelsen overstiger hensynet til de pårørende.

DR's Etik gælder for DR's programmer, for DR's medarbejdere og i øvrigt hvor DR har afgørende indflydelse på de redaktionelle valg. Da der med Leaving Neverland er tale om et indkøbt program, hvor DR ikke har haft indflydelse på indholdet, er det derfor ikke underlagt samme retningslinjer som for eksempel en egen- eller co-produktion. Men DR står naturligvis på mål for at sende dokumentaren som et redaktionelt valg."

Den 15. marts 2019 anker Klager sagen til lytternes og seernes redaktør (LSR) med følgende begrundelse:

"Jeg skriver til jer, da jeg mener at have modtaget et uforskammet og mangelfuldt svar på min klage.

I mellemtiden er den uetiske, ensidige og utroværdige "dokumentar" Leaving Neverland lagt på dr.dk, hvor den kan ses frem til år 2022.

Det er efter min mening usmageligt idet dokumentaren har flere svaghedspunkter og derfor kun kan betragtes som en ensidig manipulerende partshøring med det formål, at tilsvine Michael

Jacksons eftermæle og samtidig et forsøg på at berige sig økonomisk. Michael Jackson har i mange år været målet for pengegriske mennesker, der går langt over strengen.

Det faktum, at medier som DR bidrager til spredning af denne dokumentar, er hallucinerende, og effekten på de sociale medier er katastrofal. Det har provokeret en storm af reaktioner, hvor det antydes, at Michael Jackson, udelukkende på grundlag af denne dokumentar, var skyldig. I sager om pædofili skal der fremlægges en bevisbyrde der er så overbevisende, at det ingen tvivl lader tilbage – ellers skal der fremlægges modsvar, så seerne får mulighed for at danne deres egen mening.

Alt i alt, er der intet nyt kommet frem, som offentligheden ikke kendte i forvejen, bortset fra nogle yderligere beskyldninger, der ikke kan bevises og derfor i juridisk forstand ikke er valide.

Jeg skal i denne sammenhæng pointere, at Michael Jackson blev pure frikendt for samtlige anklager i 2005.

Henviser i øvrigt til min klage og svar derpå, der kan læses nedenfor."

LSR kan ikke behandle anke over programmer, der ikke har været vist. Men eftersom det fremgår af korrespondancen, at både DR og Klager opfatter klagen som et sammenhængende hele fra den første klage og til svaret fra DR, som bliver sendt efter at filmen har været bragt, har jeg valgt at se hele korrespondancen som et led i én sammenhængende klage.

Jeg har på mail spurgt Klager til, hvad det specielt er, som hun opfatter som uforskammet, og af mailsvar fra Klager den 27. marts 2019 fremgår følgende citat fra DR-redaktør Anders Bruus, som Klager opfattet som uforskammet:

"Dette er uforskammet:

"Dokumentaren omhandler ikke MJ's pårørende og det har været vurderingen at historiens væsentlighed og dermed offentliggørelsen overstiger hensynet til de pårørende".

"filmen har ikke som mål at afsige dom over nogen"

Indstilling fra lytternes og seernes redaktør

Ifølge Klager er programmet 'Leaving Neverland' "en skamfuld, utroværdig og ensidig dokumentar."

Klager finder det i strid med god presseskik, at DR bringer programmet trods viden om, at Michael Jackson har tre børn og i øvrigt blev frifundet i samtlige anklager.

Klager finder personligt, at det er krænkende både for respekten for menneskerettigheder og for værdighed, at DR bringer et ensidigt program om en afdød, der ikke kan forsvare sig. Det sker, uden at programmet stiller kritiske spørgsmål til de medvirkende, som nu bringer nye anklager frem om Michael Jackson. Dokumentaren tjener ikke noget formål ud over sensation, der fodrer offentlighedens nysgerrighed, mener Klager.

Hvor gælder DR's etiske retningslinjer

Da der i denne sag er tale om en indkøbt produktion er det af betydning, i hvilken udstrækning DR's etiske retningslinjer gælder for en udsendelse, som DR ikke har haft indflydelse på.

I DR's etiske retningslinjer vedrørende eksterne produktioner står, at hvor DR har mulighed for indflydelse på indholdet, skal DR Medier sikre, at DR's etiske retningslinjer, herunder sponsoreringsreglerne, overholdes. DR's etiske retningslinjer er et internt regelsæt, der gælder som supplement til de vejledende regler for god presseskik, som DR er forpligtet af. DR kan i henhold til de vejledende regler for god presseskik gøres ansvarlig blandt andet for forelæggelse af kritiske oplysninger, også selv om DR ikke har haft indflydelse på programmet som i dette tilfælde. Når DR bringer et indkøbt program i sin sendeflade eller på sine platforme, gælder de vejledende regler for god presseskik jf. medieansvarsloven, uanset om DR har haft indflydelse på et program eller ej.

DR-redaktør Anders Bruus' s svar til Klager forstår jeg sådan, at DR's egne etiske retningslinjer ikke gælder for programmer, som DR ikke har haft indflydelse på. Men svaret kan efterlade det fejlagtige indtryk, at DR ikke kan stilles presseetisk eller juridisk til ansvar for et program, som er indkøbt uden DR's indflydelse på indholdet, og det er ikke tilfældet. I tilfældet med 'Leaving Neverland' er DR, jf. de vejledende regler for god presseskik, forpligtet til at forelægge anklagepunkterne for Michael Jacksons efterladte, uagtet at programmet kun er indkøbt til DR uden DR's indflydelse på indholdet. DR har her af andre grunde valgt at se bort fra, at programmet burde have været forelagt, hvilket jeg vender tilbage til.

DR har en forpligtelse til at gøre sig programetiske overvejelser ved indkøb af programmer. I et vist omfang bør DR også redegøre offentligt for sine valg af kontroversielle programmer, indslag, medvirkende etc. Jeg forstår det sådan, at det er de overvejelser, som DR-redaktør Anders Bruus hentyder til, når han skriver til Klager, at DR i sagen om 'Leaving Neverland' har truffet et redaktionelt valg. DR har afvejet forskellige hensyn, hvor hensynet til filmens perspektiv og samfundsmæssige væsentlighed samt instruktørens kvaliteter i den konkrete sag går forud for hensynet til Michael Jacksons eftermæle.

Anders Bruus uddyber dette i et skriftligt svar:

" 'Leaving Neverland' er en vigtig film om et alvorligt emne, der rækker langt videre end den konkrete sag. Set i et bredere perspektiv er det håbet, at filmen kan skabe en større forståelse for ofre for seksuelt misbrug og den komplekse psykologi i forhold til grooming af børn, som filmen folder ud. DR fastholder derfor, at filmen har stor samfundsmæssig relevans for de danske seere.

Den britiske instruktør, Dan Reed, har truffet et bevidst valg om ikke at interviewe Michael Jacksons pårørende eller advokater, hvilket gør filmen sårbar over for anklagerne om ensidighed. De pårørendes synspunkter er imidlertid repræsenteret i filmen gennem arkivmateriale, og indeholder bl.a. Michael Jacksons benægtelser af misbrug og hans advokaters afvisninger af de anklager, der har været fremsat imod ham. Det fremgår også tydeligt i filmen at Michael Jackson aldrig er dømt for disse anklager.

DR har valgt at respektere instruktørens beslutning, og det er vurderingen, at det fremgår klart af filmens præmis, at den handler om de to hovedmedvirkendes vidnesbyrd, og at filmen ikke har som mål at afsige dom over nogen.

Hvis DR, mod instruktørens ønske, havde forlagt for Michael Jacksons pårørende iht. Medieansvarsloven og inkluderet det i filmen, ville DR have krænket producentens rettigheder. For at sikre alsidigheden har DR i flere sammenhænge, bl.a. på dr.dk, gengivet de pårørendes svar på anklagerne og også ladet kritikere af filme komme til orde."

DR-redaktør Anders Bruus har også i sit svar til Klager redegjort for, at filmen ikke har haft som mål at afsige dom over nogen. Det har efterfølgende ført til endnu et klagepunkt fra Klager, som opfatter den bemærkning som "uforskammet."

Den konkrete sag

I den konkrete sag beder Klager i første omgang DR om at undlade at sende dokumentaren ud fra de kritikpunkter, som Klager anfører. Principielt kan jeg ikke tage stilling til, hvilke programmer DR skal købe og bringe eller på anden vis have indflydelse på. DR har sin redaktionelle ret til såvel at bringe programmer som redigere dem.

Den næste påstand, som Klager rejser, drejer sig om, at filmen er ensidig og et partsindlæg for medvirkende, som bringer nye anklager mod den nu afdøde og tidligere frikendte Michael Jackson. Derfor burde de ny oplysninger have været forelagt for Michael Jacksons efterladte, og DR bryder grundlæggende regler for presseskik ved at bringe programmet, mener Klager. Klager citerer direkte fra de vejledende regler for god presseskik – herunder afsnittet A3 om forelæggelse af oplysninger, der kan være skadelige, krænkende eller virke agtelsesferringende. Programmet (i TV-udgaven delt op i en del 1. og en del 2.) indeholder meget lange og detaljerede interviews med navnlig to mandlige medvirkende, som trods deres tidligere udsagn i retssager, nu i detaljer beskriver det modsatte: At Michael Jackson var pædofil og misbrugte dem seksuelt i årevis fra de var henholdsvis syv år og elleve år gamle. Dertil kommer, at Michael Jackson har været død siden 2009 og ikke har mulighed for at kommentere anklagerne. Yderligere fremgår det, at Michael Jackson aldrig er dømt for seksuelle overgreb.

'Leaving Neverland' omtaler de tidligere retssager, der har været ført mod Michael Jackson. Ligeledes beskæftiger filmen sig med de tidligere udsagn, som de to hovedmedvirkende tidligere er kommet med i forhold til Michael Jackson. Filmen gennemgår 1993-sagen, hvor en 13-årig rejste beskyldninger mod Michael Jackson for seksuelt misbrug, men sagen blev bilagt med et forlig.

Senere beskæftiger filmen sig med den retssag, som blev rejst ti år senere af en anden dreng, der mente sig misbrugt. I den sag bad Michael Jackson – ifølge de to medvirkende – dem vidne til fordel for sig. En del af filmen drejer sig om de to mænds nuværende forklaring på, hvorfor de dengang valgte at vidne til fordel for Michael Jackson på trods af, at han – ifølge deres nuværende forklaring – også havde begået massive seksuelle overgreb på dem.

Sagen i 2003 kom for et nævningeting, og Michael Jackson blev frikendt på alle tiltalepunkter. Det fremgår af filmen.

Endelig gennemgår filmen, at Wade Robson, den ene af de medvirkende, i maj 2003 forsøgte at rejse en sag mod Michael Jackson for seksuelt misbrug fra Wade Robson var syv til han var 14 år. Wade Robson havde tidligere vidnet til fordel for Michael Jackson. Sagen blev afvist.

'Leaving Neverland' efterlader det indtryk, at Michael Jackson var skyldig i seksuelle overgreb på mindreårige på trods af, at han ikke blev dømt ved nogen domstol. Filmens to afsnit er bygget op om de to voksne mænds forklaringer på, hvordan det kunne gå til, at deres barnlige fascination af Michael Jackson førte til seksuelle overgreb, som de tav over for alle om. Dernæst beskæftiger filmen sig indgående med, hvorledes det kunne gå til, at de to mænd trods de overgreb, de hævder at have været udsat for, alligevel forsvarede Michael Jackson offentligt og benægtede over for deres mødre og samt alle andre, at de selv havde været udsat for overgreb. I gennemgangen af de gamle retssager bringes der klip fra TV-shows og gamle klip med Michael Jacksons og hans advokater, men ikke på nogen uddybende måde. Filmene indhenter ikke Michael Jacksons efterladtes kommentarer til de nye, alvorlige anklager, som de to medvirkende mænd kommer med. Da selve hovedpersonen er død, gør det en balanceret fremstilling vanskelig. I dette tilfælde har producenten bevidst undladt såvel forelæggelse for Michael Jacksons efterladte såvel som andre, der var involveret i de tidligere sager mod kunstneren og kunne have haft et kendskab til de hændelser, som fandt sted og omtales i filmen.

Havde DR haft indflydelse på filmen, burde DR have søgt at forelægge de nye anklager, som de to mandlige medvirkende kommer med, i forhold til Michael Jacksons efterladte. Det er også den konklusion, som NRK – Norges pendant til DR – kom frem til, da man viste filmen i 2019. Selve måden, hvormed DR vælger at tydeliggøre sine overvejelser på, er DR's eget valg. NRK i Norge har valgt at forsyne 'Leaving Neverland' med tekst efter hvert afsnit, som redegør for Jacksonfamiliens kommentarer og kritik. Det er én måde at gøre det på.

Konklusion og sammenfatning

DR viste den 8. marts 2019 dokumentaren 'Leaving Neverland'. Klager kritiserer DR for at vise filmen, som Klager mener er utroværdig, skamfuld og ensidig og dermed i strid med de vejledende regler for god presseskik samt DR's egne etiske retningslinjer.

DR får ikke kritik for at vise 'Leaving Neverland'. Det er desuden korrekt, når det fastslås, at DR ikke – jf. DR's etiske retningslinjer, kan gøres ansvarlig for en produktion, som DR ikke har haft redaktionel indflydelse på. DR besluttede at vise 'Leaving Neverland', fordi DR mener, at det er en vigtig film om et alvorligt emne, der rækker videre end den konkrete sag, og derfor har væsentlig samfundsmæssig relevans for de danske seere.

De vejledende regler for god presseskik jf. medieansvarsloven gælder imidlertid også, når DR bringer et indkøbt program, som DR, af rettighedsmæssige årsager, ikke har redaktionel indflydelse på. Klager har derfor ret i, at der, jf. disse, burde have sket forelæggelse for Michael Jacksons efterladte. Klager får delvist medhold.

Jeg vil i forhold til 'Leaving Neverland', der ligger tilgængelig på dr.dk, opfordre til, at DR tager initiativ til på DR's platforme grundigt at oplyse om overvejelser og begrundelser for at vise den kontroversielle film samt redegøre for Michael Jacksons efterladtes kommentarer til de nye påstande, der kommer frem i filmen.

Jesper Termansen, den 6. maj 2019